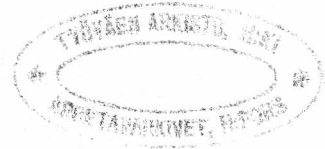

Pääministeri Rafael Paasion puhe Valmetin telakan työläisille
Helsingissä maanantaina 31.10.1966

Hyvät toverit!

On harvinaista ellei vallan ennen tapahtumatonta, että tällainen tilaisuus on tarjoutunut hallituksen jäsenelle puhumiseen. Sitä puuha tosin saa kyllä harjoittaa, minkä jaksaa ja taitaa, mutta suurille työmaille saa harvoin tilaisuuden saapua selittämään sanaa ja ajan-kohtaisia asioita. Kun minulla nyt on mahdollisuus käyttää sanavuoroa tällä työmaalla, kohdistan huomiota muutamaan asiaan, joiden ajankoh-
taisuus on ilmeinen ja tulevaisuutta ajatellen erittäin merkityksel-
linen.

Alkaakseni asiasta, joka on teitä kutakin varsin läheisesti kos-
keva, totean, että tänään askarruttaa palkansaaajien mieliä kysymys
siitä, säilyykö reaalin ansiotaso parhaillaan kokemamme taloudelli-
sen laskukauden puristuksessa. Kansana olemme nyt joutuneet kamppaile-
maan taloudellisten vaikeuksien ahdistamana ja huoli elintason säilyt-
tämisestä on jokaisen kansalaisen ajatuksissa.

Syyt nykyisiin vaikeuksiin juontavat alkunsa menneiden vuosien
tapahtumista. Noususuhdanteen vuosina ei maassamme osattu käyttää nou-
sun tarjoamia edellytyksiä oikein hyväksi, talouselämämme pohjaa ei
lujitettu jatkuvan kasvun tavoitteita silmälläpitäen eikä talouselä-
mämme rakennemuutosten edistämiseen riittävällä nopeudella kiinnitet-
ty tarpeeksi huomiota. Seurauksena osittain virheellisestä ja väärin
mitoitetusta taloudenpidosta valtiomme on joutunut pahasti velkaantu-
maan ja ulkomaankauppamme on ajautunut tasapainottomaan tilaan, mikä
puolestaan on johtanut valuuttavarannon uhkaavaan supistumiseen. Aiva-
liian suuri osa sijoituksista on kohdistunut toisarvoisiin kohteisiin
Teollistumisen nopeus on ollut pikemminkin hitautta. Työvoiman ylitar-
jonta on aiheuttanut valtion menojen kasvua työllistämistarkoituksiin
tai pakottanut työtä vailla olevat kansalaiset muuttamaan pois maasta
Tuloksena kaikesta tästä on ollut ongelmien kasautuminen ruuhkanomai-
seksi sumaksi, jonka laukaisemisesta nyt on kysymys.

Nykyinen hallitus syntyi vaikeana ajankohtana, ja sen edessä oli
valittavana vain yksi vaihtoehto aikaisemmin harjoitetulle politiikal-
le. Sen oli tartuttava lujin otteihin ohjaksiin kehityksen suunnan muut-
tamiseksi. Oli kulkeuduttu monessa mielessä arveluttavaan suuntaan
liian pitkälle ja paluun vaikeus oli kyllä myös tiedossamme. Ongelmien
siirtäminen tulevaisuuteen olisi tietysti ollut mahdollista, ja hal-
litus olisi voinut kalastella suosiota nostamalla nimellispalkkoja

hintaista ja edesvastuutonta, ei ä hallitus ole hetkeäkään ajatellut sellaiseen ryhtyä. Vaikka hallitus on täysin tietoinen kovien lääkkeiden synnyttämästä tyytymättömyydestä myös omien kannattajiensa keskuudessa, se ei ole aikonut luopua taloutemme tervehdyttämiseen tähtäävästä politiikastaan. Muuta vaihtoehtoa ei ole, ei taloudellisesti eikä poliittisesti. On turhanaikaista luulotella toisenlaiselle pohjalle rakentuvien hallitusten tarjoavan parempia vaihtoehtoja tarpeellisten ja väistämättömien tavoitteiden toteuttamiseksi. Se, että vasemmiston ollessa nyt hallituksessa joudutaan kokemaan kovien otteiden ylimenokauden rasitus, ei tietenkään ole miellyttävää. Se on kuitenkin välttämätöntä, sillä vain terveelle ja kantavalle pohjalle voidaan ryhtyä rakentamaan tasaisesti kohoavan elintason politiikkaa. Hallituksen linjan pitävyys on hallitusyhteistyön kestäkyvyn varassa. Kysymys on siitä, että "vitjassa ollaan" ja siinä pysytään. Nyt ei ole poishyppääjien aika.

Hallitus on katsonut tehtäväkseen myös sosiaaliturvan kehittämisen taloudellisista vaikeuksista huolimatta. Huomisesta alkaen nousevat lapsilisät ja sairausvakuutuksen mukaiset päivärahat. Kansaneläkkeiden tukilisä kaksinkertaistetaan ja 60.000 uutta kansaneläkkeensaajaa tulee tukilisän saantiin oikeutetuksi. Korotukset eivät ole suuria, mutta merkittäviä kuitenkin. Eduskunnassa on valmistumassa perhe-eläkettä koskeva lainsäädäntö, joka astuu voimaan ensi vuoden alussa ja siten täyttää erään keskeisen ja pahan aukon eläketurvajärjestelmässämme. Yrittäjäeläkejärjestelmää parhaillaan suunnitellaan.

Teollistaminen on aikamme tunnus. Se on tie koko kansan elintason nousuun. Olemassaolevan teollisuutemme toimintaedellytysten parantamisen ohella luodaan uutta teollisuutta. Perinteellisesti keskeinen teollisuudenala, puunjalostusteollisuus, on joutunut ja joutuu edelleenkin kamppailemaan kustannus- ja markkinointiongelmien parissa. Metalliteollisuus on laajenemassa ja sillä on melko tyydyttävät näköalat edessään. Se on myös vientimme tehostamisessa avainasemassa. Maamme metalliteollisuuden tuotteiden arvostettu taso, sen työntekijöiden korkea ammattitaito ovat saaneet runsaasti ansaittua tunnustusta kauppakumppaneittemme taholta. Teollistamispolitiikan alueella on kehitymässä ja laajenemassa myös uusi tuotannonhaara, petrokeamiallinen teollisuus. Joskus saattaa pessimistien kuulla sanovan, että

maamme on köyhä ja siksi se jääkin. Näinhän ei asian laita todellisuudessa ole. Meidän maallamme on yhtä hyvät edellytykset kuin muillakin teollistuvilla mailla luoda monipuolista tuotantotoimintaa, säilyttää asemansa kiristyvissäkin kansainvälisissä kilpailuolosuhteissa, rakentaa hyvinvointivaltio, jossa jokainen kansalainen voi elää ihmisarvoista ja viihtyisää elämää. Kysymys on omasta tahdostamme ja omasta kyvystämme hoitaa asiamme niin, että nuo edellytykset käytetään oikein ja tehokkaasti hyväksemme. Suunta on selvä, tavoitteista olemme tietoisia, nyt on tekojen ja toiminnan vuoro.

Suomalainen yhteiskunta, sen tulevaisuus, lepää kestävän kansanvaltaisuuden perustalla. Poliittinen demokratia on Suomessa todellisuutta. Sivistyksellinen kansanvalta on toteutumassa koulujärjestelmämme läpikäydessä uudistusten aikaa. Inhimillisen elämän eri aloilla kansanvallan periaatteet ovat muodostumassa tärkeiksi perusosiksi. Yhteiskuntajärjestelmämme perusperiaatteena tulee olla, että ihmisillä on mahdollisuus tulla kuulluksi niissä asioissa ja ratkaisuissa, jotka koskevat heidän elämäänsä. Tässä suhteessa on meillä kehittyvässä kansanvallassamme muuan aukko: vasta silloin on yhteiskuntamme kestäväällä pohjalla, kun demokratian periaatteet tunnustetaan myös työelämän taloudellisissa ja sosiaalisissa suhteissa,

(jatkuu)

Työ muodostaa keskeisen osan kaikkien ihmisten elämässä. Työelämän olosuhteilla on ollut ja on edelleenkin ratkaiseva merkitys sekä työelämän että koko elämän sisällön muotoutumisessa. Kun ihminen kokee kansanvallan toteutumisen vapaa-aikanaan eri toiminnoissa, hän havaitsee yhä selvempänä sen epäkohdan, että työmailla demokratia on lähes tuntematon käsite. Viime aikoina ovat eturivin yhteiskuntatutkijamme tulleet siihen tulokseen, että tämä ongelma on erittäin vakava. Työväenliikkeen piirissä on työpaikkademokratian tarpeellisuutta korostettu jo vanhastaan. Epäilemättä olemme lähestymässä vaihetta, jolloin tähän kysymykseen on puututtava - ja ryhdyttävä toimenpiteisiin työelämän demokratisoimiseksi.

Nykyisessä järjestelmässämme on lähtökohtana omistusoikeuteen nojautuva päätäntävalta, mikä korostaa asetelmaa hallitsijat - alamaiset. Työvoiman ostajan ja työvoimansa myyjän kesken ei ole kysymys vapaaehtoisesta sopimuksesta. Työntekijä joutuu myymään työvoimansa itse asiassa pakkotilan edessä. Tietysti hänellä on oikeus olla näin tekemättä, hän voi mennä muualle töihin. Tätä ei kuitenkaan voida kutsua miksikään valinnan vapaudeksi, sillä työntekijän on pakko myydä työvoimansa, joka tapauksessa. Työelämässä, johon työntekijä astuu, valitsee perinteellinen arvojärjestelmä, harvainvalta, johon työntekijän on sopeuduttava, jos mieli ansaita elantonsa.

Nykyisin käytännössä oleva tuotantokomiteajärjestelmä on osoittautunut vähämerkitykselliseksi demokratian kannalta. Luottamusmiesjärjestelmä ja ammatillinen järjestäytyminen ovat tärkeitä, mutta nekin eivät tarjoa riittävästi edellytyksiä demokraattisten tarpeiden toteuttamiseen työelämässä.

Teollisen demokratian toteuttamisvaatimukset koskevat työntekijäin osallistumisen oikeutta yritysten hallintoon, omistukseen ja tuottoon. Kun ottaa huomioon pääomien muodostuksen laajuuden ja rahoitustavat, on ilmeistä, ettei pelkästään palkkojen korotusten avulla voida työntekijöille turvata oikeudenmukaista osuutta tuotannon tuloksesta. Hallintoon osallistumisessa on puolestaan kysymys työntekijäin edustuksesta yritysten johtokunnissa ja hallintoneuvostoissa sekä laajemmassa mielessä demokraattisesta johtamistavasta ja työntekijäin osallistumisen oikeuksien laajentamisesta heitä itseään, heidän työympäristöään ja koko yritystä koskevien asioiden käsittelyssä.

Asia ei ole uusi, ei edes Suomessakaan. Eduskunnassa on viime vuosina jätetty eräitä asiaa koskevia aloitteita, jotka eivät kuitenkaan ole vielä tulleet käsittelyyn. Muualla maailmassa on teollisen demokratian kehittämisessä edetty jo varsinkin pitkälle. Käytettävissä

sämme on runsaasti tutkimustuloksia ja sovellutusten antamia kokeimuksia eri maista. Yritysdemokratian soveltamisen seurauksena ovat tuotantotulokset parantuneet ja työntekijäin ansiot kasvaneet, puhumattakaan itse asian periaatteellisen puolen merkityksestä. Työelämän demokratisoiminen on siten suuri kysymys sekä yhteiskunnalliselta että yksilölliseltä kannalta.

Sanoista olisi Suomessakin päästävä tekoihin. On ilmeistä, että yritysdemokratian soveltaminen suomalaisiin olosuhteisiin on otettava tutkimuksen kohteeksi. On harkittava mahdollisuuksia asian tuntijatyöryhmien muodostamiseen tutkimustyön aloittamiseksi. Vaikka käytettävissä onkin runsaasti ulkomaista aineistoa ja selvittelytyön tuloksia, on yritysdemokratian meidän doihimme soveltuvien muotojen löytämiseksi ryhdyttävä suorittamaan kokeiluja.

Yritysdemokratian toteuttamiseen tähtäävien uudistuspyrkimysten voimistuminen länsieurooppalaisissa maissa viittaa kehityksen nopeutumiseen tällä alalla. Yritysdemokratian läpimurto - saadut kokeemukset sekä idässä että lännessä kertovat tästä - on tulevaisuuden yhteiskunnallisista muutoksista merkittävimpiin kuuluva. Suomen tehtävänä on olla mukana kehityksessä, joka lujittaa demokratian perusteita ja osaltaan korostaa yhteiskunnallisen kehityksen ihmiskeskeisyyttä.

Kysymys ei ole kuitenkaan vain työväen oikeuksien lisäämisestä työelämän piirissä. Yritysdemokratian toteuttaminen merkitsee myös sitä, että työläiset pystyvät käyttämään hyväksi uudistuksen suomia mahdollisuuksia kokonaisetujen mukaisesti. Valtiollisen demokratian toteutuminen on ollut mahdollista sen jälkeen, kun työväki saavutti vaadittavan henkisen tason, pystyi nostattamaan keskuudestaan naisia ja mieniä, jotka omasivat riittävät tiedot ja taidot toimiakseen yhteiskuntakoneiston käynnistäjinä ja hoitajina. Yritysdemokratia nostaa esille paljon aivan uusia kysymyksiä, joita emme täysin tunne emmekä hallitse tällä hetkellä. Demokratian tuominen tehtaan porttien sisäpuolelle on erittäin laajakantoinen muutos työelämän tähänastisiin muotoihin, niin laajakantoinen, ettemme vielä omaa täyttä käsitystä sen merkityksestä, eivät nekään, jotka sitä ovat paljonkin tutkineet, saatikka ne meistä, jotka eivät siitä tiedä paljoa muuta kuin nimen tai joitakin uutisia, mitä muissa maissa on tällä alalla tapahtunut.

Tässä on meille ja erityisesti työväenliikkeelle, niin ammatilliselle kuin poliittisellekin työväenliikkeelle, haaste suureen vrietykseen ioka tähtää suurempaan ihmisen vapauteen suurempaan

työmme arvostukseen ja tuloksellisuuteen, mutta myös entistä paljon suurempaan vastuullisuuteen ei vain sen työosuuden suhteen, jonka itse suoritamme, vaan koko yrityksen menestymistä kohtaan. Työ ja pääoma ovat ne kaksi perustekijää, jotka kaikessa työelämässä ja tuotannossa vaikuttavat. Niiden tasavertaisuudesta ja hyvästä yhteistoiminnasta on myös yritysdemokratiassa kysymys, mutta aivan toisissa olosuhteissa kuin tähän asti.

Kuten tästä huomaamme, on edessämme laajamittainen, kaikille elämänalaille ulottuva uudistuspyrkimys, jonka onnistuminen on ratkaisevasti riippuvainen siitä, miten työväki siihen suhtautuu ja miten se oman osuutensa tulee hoitamaan. Siksi olen omistanut tälle asialle tässä yhteydessä näin paljon huomiota.

Hyvät kuulijat!

Koko yhteiskunnallisen toiminnan kenttä ympärillämme odottaa luovaa ja uudistustahtoista toimintaa. Aika kulkee nopeasti, yhä nopeammin me joudumme vastaamaan kiihtyvän kehityksen vauhdin meille sinkeisiin kysymyksiin ja haasteisiin. Emme voi jäädä polkemaan paikoillemme, sillä se merkitsisi kehityksen hidastamista, monien ulottuvilla olevien mahdollisuuksien laiminlyömistä. Sen vuoksi me tarvitsemme entistä tehokkaampien tutkimus- ja suunnittelujärjestelmien aikaansaamista, niin ettemme joutuisi menneisyyden tavoin etenemään virheellisten ratkaisujen varassa, vaan että jokainen toimenpide ja jokainen uudistus rakentuu tutkittuun ja oikein mitoitettuun kokonaistavoitteen. Hallituksemme näkee tehtäväkseen luoda edellytykset paremman yhteiskunnan tulemiselle. Suunnan muuttaminen vie aikansa, mutta tavoitteet on asetettu ja niitä kohti olemme jo matkalla.